حوسێن ڕەحاڵ و یادی سەد ساڵەی یەکەمین ڕۆژنامەی مارکسیستیی لە عێراق.. نووسین و ئامادەکردنی: عەبدوڵا سلێمان (مەشخەڵ)

دروستبوونی یەکەمین حەڵقەی مارکسیستی لە عێراق لە ژوورێکی مزگەوتی حەیدەرخانە لە بەغداد بەناوی ژووری (ئەلسەید یان ئەلسەومەعە) لەلایەن (حوسێن ڕەحاڵ و مەحموود ئەحمەد ئەلسەید و عەونی بەکر سدقی و مستەفا عەلی و محەمەد سەلیم فەتاح و عەبدوڵا جەدوع و فازڵ محەمەد ئەلبەیاتی(پاشان هەریەک لە (ئیبراهیم ئەلقەزاز و کەمال سالەح و محەمەد ئەحمەد ئەلمودەریس و زەکی خەیری و ڕەشید مەتەڕگ و یوسف زەینەڵ) پییانەوە پەیوەستبوون، هەر بەتەنها ڕووداوێکی ڕۆتین و کەبوونەوەیەکی ئاسایی نەبوو، بەڵکوو سەرەتای سەرهەڵدانی بزاوتێکی سیاسی سۆشیالیستی و مارکسیستی بوو لە عێراق، کە تا ئەوکات مێژووی عێراق شتی لەمجۆرەی بەخۆوە نەبینیبوو. هەر ئەم حەڵقە مارکسیستییە بوو لەهەوڵی ئەوەدابوو ڕێکخراوێکی کۆمۆنیستی لە عێراق دابمەزرێنێت. ئەم حەڵقەیە کە بەناوکی بزاوتی مارکسیستی لە عێراق دێتە ئەژمار، لەدوای چەندین یەکتر بینین و گفتوگۆی چڕ و لەکنزیبوونەوەی ئەندامەکانی، توانی کۆمەڵێک هەنگاوی عەمەلی گرنگ لەمێژووی بزووتنەوەی کرێکاری و کۆمۆنیستی لە عێراقدا بنێت کە تا ئێستاش جێگەی وانە لێوەفێربوون و ڕامانە. یەکێک لەو مەیدانانە بواری ڕۆژنامەگەری بوو کە ئەندامانی ئەو حەڵقە مارکسیستییە تا ئاستێکی باش توانیان ئەسپی خەیانی تیا تاو بدەن. ئەندامانی ئەو حەڵقەیە دواتر قاوەخانەی (ئەلنەقیب) لە قەنبەرعەلی دەکەنە شوێنی یەکتر بینین و ئینجا بیر لە دەرکردنی ڕۆژنامەیەک دەکەنەوە بە ئەوەی بتوانن بیروباوەڕ و ئەو تێڕوانینەی کە بە ژیان و کۆمەڵگە هەیانە لەڕێگەی ئەو بڵاوکراوەیەوە گوزارشتی لێوە بکەن و لەوێوە کاریگەری لەسەر کۆمەڵگەی دواکەوتووی ئەوکاتی عێراق دابنێن. بۆ ئەم مەبەستەش ڕۆژنامەیەکی نیوە مانگیی(پانزە ڕۆژ جارێک) لە ٢٨ ی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٩٢٤ بەناوی (ئەلسەحیفە)ەوە دەردەکەن و حوسێن ڕەحاڵ

(١٩٠٣ – ١٩٧١) کە ئەوکات قوتابی خوێندنی حقوق بوو لە بەغداد یەکەمین کەسیش بوو کە هەڵگری بیروباوەڕی مارکسیی بوو لە عێراق؛ وەک سەرنووسەر و خاوەن ئیمتیاز بەڕێوەی دەبات کە بابەتەکانی دەربارەی کێشە کۆمەڵایەتی و ئابووری و فیکرییەکانی ئەوکاتی عێراق و هەروەها دژایەتی دەرەبەگایەتیش بوو. بەمجۆرە حوسێن ڕەحال بوو بە یەکەمین سەرنووسەری یەکەمین بڵاوکراوەی مارکسیستی لە مێژووی ڕۆژنامەگەری مارکسیستی لە عێراق.

حوسێن ڕەحال خاوەن ئەزموون و شارەزاییەکی باش بوو لە بواری فیکری مارکسیستی و سۆشیالیستیدا. ئەو یەکێک بوو لە کەسانەی کە زمانزان بوو و جگە لە زمانی عەرەبی، زمانەکانی ئینگلیزی و ئەڵمانی و فەرەنسی و تورکی و فارسیشی دەزانی. حوسێن سەردانی هیندستان و ئەڵمانیا کردبوو و ڕۆژنامەکانی ئەو وڵاتانەی دەخوێندەوە و دەیگەیاندە دەستی هاوڕێکانیشی یان وەک خۆی دەیوت (جەماعەتەکەی). ڕەحال هەڵسووڕاوێک بوو دەیویست بیروباوەڕی مارکسیزم لەسەر واقیعی عێراق پیادە بکات. ئەو دڵنیا بوو لە ڕاست و دروستی ئەو بیروباوەڕە شۆڕشگێڕانەیە و بۆیە هەموو ژیانی خستە خزمەتی ئەو ڕێبازەوە.

ڕەحال و جەماعەتەکەی ڕۆژنامەی ئەلسەحیفەیان دەرکرد کە شەش ژمارەی لێ دەرچوو لە نێوان ساڵانی (١٩٢٤ – ١٩٢٧) بە ئاشکرا و بێئەوەی بیروباوەڕی خۆیان بشارنەوە لە مەیدانی ڕۆژنامەگەری ئەو سەردەمەدا

بۆچوونەکانیان لەسەر کێشە و بابەتە گرنگ و هەستیارەکانی ئەو قۆناغەی ژیانی عێراق دەردەبڕی و قورسایی تەبلیغاتیشیان لەسەر ڕەخنەگرتن بوو لە دەوڵەمەندان و لایەنگری هەژاران بوو و دەیویست لەرێوە هەژارانی عێراق بەرەو لای خۆیان ڕابکێشن. هەروەها گەلێ بابەتی فیکری سۆشیالیستییان لەو ڕۆژنامەیەدا دەهێنایە بەر باس کە ئەمەش دژەکـــرداری ئیسلامییەکـــانی لێکەوتەوە و لە مینبەری مزگەوتەکانی بەغدادەوە کەوتنە تەشهیر بە ڕەحال و جەماعەتەکەی و بە بڵـاوکردنەوەی کفـر و ئیلحـاد تاوانباریـان کـردن. ئەوەبـوو ڕۆژنامەی ئەلسەحیفە دوای شەش ژمارە وەستێنرا و پاشان دوای دوو ساڵ جارێکی تر ڕۆژنامەکە دەست بەکار بوەوە و ئەمجارەش دوای تەنها دوو ژمارە جارێکی تر لە ١٧ ی ئایاری ساڵی ١٩٢٧ وەستێنرایەوە.
واتە ڕۆژنـامەی ئەلسـەحیفە لەهەمـوو تەمەنیـدا هەشـت ژمـارەی لێ بڵاوکرایەوە. بەچاوگێڕانێک بە نووسراوە مێژووییەکان حوسێن ڕەحال و ڕۆژنامەی ئەلسەحیفە لەڕوانگەی ئەوەی تا ئێستا مێژوو پێمان دەڵێت دەتوانین بەمجۆرە بیبینین :
یەک : ئەلسەحیفە یەکەمین ڕۆژنامەی مارکسیستییە لە مێژووی بزاوتی ڕۆژنامەگەری سۆشیالیستی لە عێراق.
دوو : حوسێن ڕەحال وەک هەڵسوڕاوێکی مارکسیستی یەکەمین سەرنووسەری ئەو ڕۆژنامە مارکسیستییە.
سێ : بابەتەکانی ئەلسەحیفە ڕەخنەن لە ناعەدالەتی کۆمەڵایەتی و برەودانـــن بە فیکـــری مارکسیســـتی و ڕەخنەن لە دەرەبەگـــایەتی و دوواکەوتوویی کۆمەڵگە لەسەرجەم بوارەکان.
چوار : یەکەمین ڕۆژنامە بوو لەلایەن هێز و لایەنە ئیسلامییەکانی ئەوکـاتی عێـراق کە بە بیـانووی کـوفر و ئیلحـاد لە دەرچـوون بوەستێنرێت.
پێنج : یەکەمین ڕۆژنامەیە کە مەسەلەی یەکسانی ژنان و پیاوان وەک مەسەلەیەکی ئینسانی بداتە بەر باس و گفتوگۆ.
شەش : بەپێچەوانەی سەرجەم ڕۆژنامە و بلاوکراوەکانی ئەو سەردەمەی عێراق، ئەلسەحیفە بەدوای بەدەستهێنانی پارەوە نەبوو بەڵکو بەدوای گۆڕینی خەڵکەوە بوو.
حەوت : شیوازی نووسینی ڕەحال و جەماعەتەکەی، زەق نەبووە و بەڵکو زانستییانە و ناڕاستوخۆ بووە. بە نموونە لەبری ئەوەی بڵێ من مارکســیم، وتــوویەتی بڕوام بە ماتریـــالیزمی مێژوویـــی هەیە بە شیکردنەوەی گۆڕانی کۆمەڵگە.
ئەمڕۆ لە کاتێکدا کە یـــادی ســـەد ســاڵەی ئەو ڕۆژنـــامەیە و ڕۆژنامەنووســـە مارکسیســـتە دەکەینەوە و لەدووتـــوێی لاپەڕەکـــانی دیرۆکەوە چەپکە گوڵی ڕێز و وەفای پێشکەش دەکەین، هەر ئەم عێراقە

بەتە مەیدانی جموجۆڵی کۆنەپەرستترین بزووتنەوەی ئاینی، ئەو بزووتنەوە کۆنەپەرستەی کە ڕۆژنامەی ئەلسەحیفەی داخست و ئێستاش بەیان بلوێ هەموو ئەو ڕۆژنامانە دادەخەن کە بۆنی پێشکەوتووخوازی و مارکسیەتی لێوە بێت. ئەو ئەرکەی کە لەسەر شانی حوسێن ڕەحاڵ و جەماعەتەی و سەرجەم مارکسیستەکانی نێو دیرۆکی عێراق بوو، ئێستاش هەمان ئەرک لەسەر شانی ئەمڕۆی مارکسیستە بۆ ئەوەی بتوانین پاشەکشە بەو بزووتنەوە کۆنەخوازە ئاینییە بهێنین کە وەک شێرپەنجە دەمی ژەنیوەتە جەستەی بریندار و وەک پایەیەکی بنچینەیی ئەم کۆمەڵگە چینایەتییە ماندووە و خەریکە بەست لە ژیانمان دەبڕێت.
لەم یادی سەد ساڵەیەی ڕۆژنامەی ئەلسەحیفە؛ سڵاو لە حوسێن ڕەحاڵی ڕۆژنامەنووسی مارکسیست، سڵاو لە ڕۆژنامەی ئەلسەحیفە، سڵاو لە هەموو ئەو بزاوتە ڕۆژنامەگەرییە مارکسیستەی کە ئەمڕۆ لە سەرتاپای عێراق و کوردستان و جیهان خەریکی شەڕێکی بەردەوامن دژ بە نیزامی سەرمایەداری و بۆرژوازی لە پێناو بەرگریکردن لە ئینسانییەت و بەهای ئینسان.

٨ ی تەمموزی ٢٠٢٣

تێبینی : بۆ نووسینی ئەم بابەتە سوودم لەم سەرچاوانە وەرگرتووە.
١-ملاحق المدى حسين الرحال و بدايات الفكر الآشتراكي في العراق د. عامر حسن الفياض
https://almadasupplements.com/view.php?cat=18968
٢-حسين الرحال و الحركة الاشتراكية في العشرينات د. سيف عدنان القيسي
https://almadasupplements.com/view.php?cat=18967
٣-حسين الرحال رائد الفكر الماركسي في العراق نبيل عبدلامير الربيعي
https://www.riadinoureddine.com/2022/01/blog-post_785.html
٤-الرحال و الدفاح عن قضايا المرآة حنا بطاطو
https://almadasupplements.com/view.php?cat=18973